

Utbildningsinspektion Näsbyarksskolan, grundskola årskurs 4-9

UTBILDNINGINSPEKTIONENS SYFTE

Skolverkets utbildningsinspektion skall bidra till kvalitetsförbättring genom att bedöma hur verksamheterna arbetar i riktning mot de nationella målen för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, barn- och ungdomsutbildning och vuxenutbildning. En väsentlig del i inspektionen är att granska kvalitetsarbetet och förmågan att utveckla den egna verksamheten.

Inspektionens inriktning

Inspektionsutredningen har inriktats mot sju områden. De är särskilt väsentliga för att säkra att alla barn, elever och vuxenstuderande får den omsorg och utbildning som de har rätt till enligt nationella bestämmelser. De sju områdena, som granskats utifrån flera olika aspekter och frågeställningar, är:

Resultaten:

1. Normer och värden
2. Kunskaper

Verksamheten:

3. Arbetsmiljö och delaktighet
4. Pedagogisk verksamhet och undervisning
5. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Förutsättningarna:

6. Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning
7. Resurser

I denna rapport behandlas i första hand förhållanden som avviker positivt eller negativt från vad som förväntas i fråga om utbildningskvaliteten enligt de nationella bestämmelserna. Några aspekter behandlas dock i alla aktuella verksamheter, nämligen kvalitetsarbetet, rektorsfunktionen, personalens kompetens, läromedel och utrustning, likvärdiga möjligheter vid funktionsnedsättning, stödinsatser, arbetet med övergripande hälsomål i läroplanerna, bedömning av lärandet och betygssättningen. En helhetsbedömning och motiveringar till bedömningarna görs inom varje granskningsområde.

Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån läroplaner och författningar i övrigt. Inspektörernas sakkunskap och erfarenheter av jämförbara verksamheter är också betydelsefulla. Analyserna av den insamlade informationen syftar till att klargöra om de lokala lösningarna och systemen fungerar väl. Rapporten avslutas med en sammanfattande bedömning som utgör underlag för Skolverkets beslut angående förbättrings- och kritikområden.

Beskrivning av skolan/rektorsområdet

Näsbyparksskolan	Antal barn/elever
Grundskola årskurs 4–9	475

Näsbyparksskolan ligger i Näsbyparks centrum och ingår i Näsbyparks rektorsområde. Utbildningen vid skolan omfattar årskurs 4–9. Övriga skolor i rektorsområdet är Norskolan och Slottparksskolan, båda med förskoleklass till och med årskurs 3, samt Näsbyviksskolan som är en särskild undervisningsgrupp omfattande årskurs 2–5.

Näsbyparksskolans elever och pedagogiska personal arbetar i arbetslag: ett arbetslag för årskurs 4 och 5, två för årskurs 6 och 8 samt två för årskurs 7 och 9. En särskild undervisningsgrupp finns för årskurs 6–9, för elever från hela kommunen med långsam inlärningstakt. Den särskilda undervisningsgruppen bildar ett eget arbetslag.

Flertalet elever bor i närområdet. Cirka 20 procent av eleverna har annat modersmål än svenska.

Genomförandet av inspektionen i Näsbyparksskolan

Skolverket sände den 5 maj 2004 skriftlig information till kommunen om att verksamheten skulle inspekteras och om inspektionens syfte och genomförande. Inspektörsteamet med ansvar för inspektionen i Näsbyparksskolan har bestått av undervisningsråden Ingrid Åsgård och Monica Norberg. Besök i Näsbyparksskolan inleddes den 15 september och avslutades den 17 september 2004.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna. Skolverket följer därefter upp eventuella krav på åtgärder som riktas till huvudmannen och vilka effekter i övrigt som utbildningsinspektionen leder till. Tidpunkter för uppföljningen framgår av Skolverkets beslut.

Underlag

Underlaget till denna rapport består av dels dokument från kommunen och Näsbyparksskolan, dels den information som samlats in vid observationer, intervjuer och samtal under besöket. Rapporten grundar sig också på annan information om kommunen och skolan som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller finns publicerat på annat sätt.

I Näsbyparksskolan genomfördes formella intervjuer med rektor och biträdande rektor, representanter för lärare, elever och föräldrar, elevvårdspersonal och studie- och yrkesvägledare. Utöver intervjuerna fördes samtal med elever och personal på skolgården, i korridorer, matsal och lektionssalar. Lektioner i flertalet klasser och ämnen besöktes.

I inspektionen ingår även att undersöka förhållanden avseende schema för en klass i årskurs 6 i Näsbyparksskolan, utifrån en anmälan som inkom till Skol-

verket den 6 september 2004. Inspektörernas bedömning i denna fråga återfinns i denna rapport i avsnitt 4 och under rubriken Pedagogisk verksamhet och undervisning.

Bedömning

1. Normer och värden

Enligt skollagen skall utbildningen för barn och ungdom främja deras utveckling till ansvarskännande människor och samhällsmedlemmar. I läroplanerna framhålls att barnen och eleverna skall utveckla förståelse och respekt för alla människors lika värde. Skolan skall sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet. Eleverna skall också utveckla sin förmåga att göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden. Eleverna skall kunna ta ett allt större ansvar för det egna arbetet och för miljön.

Inom detta granskningsområde behandlas resultaten av arbetet för att främja vårt samhälles demokratiska värderingar och för att utveckla normer och värden enligt läroplanernas mål.

I läroplanen föreskrivs att skolan skall främja elevernas förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse. Varje elev skall utveckla sin förmåga att göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden grundade på kunskaper och personliga erfarenheter. Inspektörerna upplever att eleverna i Näsbyparksskolan har ett vänligt och trevligt sätt mot varandra och mot vuxna. Eleverna är vana att uttrycka sina åsikter och de har tillit till att de vuxna i skolan garanterar allas lika värde. Elever och föräldrar som inspektörerna intervjuade och samtalade med uppger att Näsbyparksskolan är en skola där eleverna kan känna sig trygga. Mobbning förekommer mycket sällan. Personalen vidtar omedelbart åtgärder om någon utsätts för mobbning eller annan kränkande behandling. Under tiden för inspektionen uppdagades rasistiska tendenser hos några äldre elever. Hela skolan med skolledning, lärare och elever reagerade på detta och åtgärder vidtogs genast.

Eleverna tycker att det är viktigt att själva kunna påverka sin skolmiljö och sitt lärande. De yngre eleverna kan ge fler exempel än de äldre på hur de ges tillfällen och möjligheter till inflytande över undervisningen.

Inspektörerna upplever att miljön är trivsamt trots att skolan är gammal och mycket av inredning och materiel har slitits under många år. Nedskräpning och klotter förekommer knappt.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att resultatet av skolans arbete med normer och värden är gott. Eleverna tar stort ansvar för sin miljö och de respekterar vuxna och varandra på ett bra sätt.

2. Kunskaper

Utbildningen skall ge kunskaper i vid mening, såväl fakta och förståelse som färdigheter och förmåga att exempelvis utvärdera sitt eget lärande och att arbeta självständigt. Skolan skall sträva efter att varje elev tillägnar sig kunskaper inom utbildningens ämnesområden och kurser men även utvecklar en tillit till sin egen förmåga och en nyfikenhet och lust att lära. Målen för lärandet anges närmare i de nationella läroplanerna och i kursplanerna.

Inom detta område granskas resultaten av det pedagogiska arbetet.

Läroplanen föreskriver att skolan skall ansvara för att eleverna utvecklar sådana kunskaper som är nödvändiga för varje individ och samhällsmedlem. Vidare framhålls att utforskande, nyfikenhet och lust att lära skall utgöra en grund för undervisningen och lärarna skall sträva efter att i undervisningen balansera och integrera kunskaper i olika former.

Vid klassrumsbesök såg inspektörerna i några klasser mycket goda exempel på hur lärarna arbetar målinriktat med de i läroplanen beskrivna kunskapsformerna fakta, färdigheter, förståelse och förtrogenhet samt de kunskapskvaliteter som beskrivs i de nationella kursplanerna. I dessa klasser visade eleverna exempelvis förmåga att urskilja, värdera, bearbeta, argumentera och presentera nyvunna kunskaper. Inspektörerna finner dock att detta inte genomsyrar alla undervisningssituationer i Näsbyparksskolan.

Vid samtal med elever framkommer att de känner till målen för utbildningen. Detta är tydligast i årskurs 4 och 5 samt i årskurs 9. För elever i de klasser där betyg ges betygskriterierna väl kända.

Vid inspektionen framkommer att undervisningen organiseras på olika sätt, både sådana där eleverna arbetar enskilt och situationer där de arbetar tillsammans med andra elever. Inspektörerna finner att eleverna klarar båda sätten bra och att de tar ett stort ansvar för sitt lärande i de undervisningssituationer där de ges möjligheter att självständigt planera och genomföra sitt arbete.

I den sammanställning Täby kommun gjort över nationella prov i årskurs 5 och årskurs 9 finner man för år 2003 att Näsbyparksskolans elever i årskurs 5 klarar proven lika bra som andra Täbyelever. Eleverna i årskurs 9 hade något sämre resultat än genomsnittet i Täby. Skolledningen förklarar de sämre resultaten med att i prov- och betygsstatistiken ingår årskurs 9-eleverna i den särskilda undervisningsgruppen (långsam inlärningstakt). Eleverna i den kommer från hela kommunen. År 2003 utgjorde de 17 procent av eleverna och 6 procent år 2004.

Inspektörerna finner vid en genomgång av de senaste årens slutbetyg, att betygen i bild, slöjd, idrott, musik och moderna språk är betydligt högre än betygen i övriga ämnen. Minst andel elever med lägst betyget godkänd förekommer i ämnet kemi.

År 2004 var andelen elever som i slutet av årskurs 9 hade uppnått målen och fått lägst betyg Godkänd i alla ämnen, över riksgenomsnittet och lika med ge-

nomsnittet i kommunen. Skolans genomsnittliga meritvärde¹ ligger i nivå med riksgenomsnittet men något lägre än genomsnittet i kommunen.

När man jämför elevernas betygsvärden i Skolverkets analysverktyg SALSA (modellberäkning av förväntade betygsvärden med hänsyn tagen till föräldrarnas sammanvägda utbildningsnivå, andel pojkar respektive flickor, andel elever födda utomlands, samt andel elever födda i Sverige med båda föräldrar födda utomlands) finner man att Näsbyarksskolan har lägre värden än förväntat. Detta indikerar att elevernas betygresultat utifrån rådande förutsättningar skulle kunna vara något bättre, vilket inspektörerna bedömer bör analyseras.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att elevernas resultat i nationella prov och skolans meritvärde gällande slutbetygen är tillfredsställande. Skolan bör dock analysera elevernas kunskapsresultat, bland annat utifrån förväntade värden enligt SALSA och hur resultaten förändrats över tiden.

3. Arbetsmiljö och delaktighet

Enligt skollagen skall verksamheten i skolan vara utformad i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Var och en som verkar där skall främja aktning för varje människas egenvärde, respekt för vår gemensamma miljö samt jämställdhet mellan könen. Särskilt skall den som verkar inom skolan aktivt motverka alla former av kränkande behandling. All personal skall samverka med elever och föräldrar i arbetet för att forma en god miljö – fysiskt och psykosocialt - för utveckling och lärande.

Granskningen gäller hur man i verksamheten arbetar för en god miljö och för att förebygga kränkningar och ge möjlighet till delaktighet och samverkan.

Samverkan i skolmiljön

Läroplanen föreskriver att eleverna skall ha inflytande över sin skolmiljö och hur utbildningen utformas. Skolan skall också sträva efter att varje elev tar ett personligt ansvar för sina studier och sin arbetsmiljö. Omfattningen och utformningen av elevernas inflytande skall anpassas efter deras ålder och mognad. Eleverna i Näsbyarksskolans årskurs 4 och 5 berättar att de i klassrådet tagit upp ett antal frågor gällande arbetsmiljön, frågor som också fått sin lösning. För de äldre eleverna tas klassrådsfrågor upp vid klassamlingar med mentorena (klasslärarna). Äldre elever i skolans elevråd uppger att de vanligaste frågorna i elevrådet handlar om skoltröjor, skolmaten och den årliga skolbalen i årskurs 9. Vid elevrådsmötena finns inte alltid någon vuxen med. Inspektörerna bedömer att klassråd och elevråd fungerar bättre för de yngre än för de äldre eleverna.

Genom att delta i planering och utvärdering av den dagliga undervisningen, kan eleverna utveckla sin förmåga att utöva inflytande och ta ansvar. Eleverna på Näsbyarksskolan uppger att de anser att det är viktigt att kunna påverka och att vara med och forma undervisningen och skolmiljön. Inspektörerna finner dock att eleverna har mycket skiftande möjligheter till inflytande över undervis-

¹ Meritvärdet utgörs av summan av betygsvärdena för de 16 bästa betygen i elevens slutbetyg (G=10, VG=15 och MVG=20). Det möjliga maxvärdet för varje enskild elev är 320 poäng. Det genomsnittliga meritvärdet beräknas för de elever som fått betyg i minst ett ämne. Elevernas sammanlagda poäng divideras med antal elever som fått betyg i minst ett ämne.

ningen. Eleverna i årskurs 4 och 5 berättar att de får formulera egna mål utifrån skolans mål, och att de ofta har tillfälle att välja arbetssätt. De äldre eleverna uppger att de, i vissa ämnen och med vissa lärare, har möjligheter att genomföra egna projekt, påverka undervisningens innehåll och att välja arbetssätt. Men vid inspektörernas klassrumsbesök i de senare årskurserna föreföll flertalet lektioner till innehåll och upplägg helt planerade av läraren. Inspektörerna bedömer att elevernas inflytande över det egna lärandet bör utvecklas.

Alla som arbetar i skolan skall samarbeta med elevernas vårdnadshavare så att man tillsammans kan utveckla skolans innehåll och verksamhet. Näsbyparksskolans samarbete med föräldrar sker främst vid föräldramöten, i skolrådet där föräldrarepresentanter från klasserna deltar och via föräldraföreningen. Många föräldrar har givit uttryck för att det är svårt att förstå vad deras barn egentligen skall lära sig. Skolledningen planerar därför att under läsåret genomföra en serie föräldraträffar där skolan skall precisera och konkretisera målen för undervisningen och visa goda exempel på elevarbeten, på olika betygsnivåer. Inspektörerna finner i detta initiativ ett gott exempel på samverkan.

Arbetet mot kränkande behandling

Alla som arbetar i skolan skall aktivt motverka trakasserier och förtryck av individer eller grupper. I detta arbete har Näsbyparksskolan ett samarbete med organisationen Friends, som utbildar barn och vuxna i förebyggande arbete mot mobbning och kränkande behandling. I rektorsområdets antimobbningsplan beskrivs hur man skall arbeta förebyggande och vilka åtgärder som skall genomföras vid mobbning. Antimobbningsplanen innehåller även information till föräldrar om hur de kan upptäcka mobbning och kränkande behandling och hur de skall agera om sådant inträffar. Vid det första föräldramötet för läsåret går man igenom antimobbningsplanen. Inspektörerna bedömer att planen i många stycken är bra, men att den bör aktualiseras och revideras så att den blir ett handlingsprogram som innefattar all form av kränkande behandling och även omfattar situationer då vuxen kränker elev.

Skolhälsovård och elevhälsa

Vid inspektionen framkommer att skolhälsovården som omfattar hälsokontroller och enkla sjukvårdsinsatser fungerar bra. Skolsköterskan tar emot många enskilda elever, särskilt äldre flickor, som vill prata och få råd. Intervjuade elever tycker dock att skolsköterskan borde vara anträffbar oftare.

Näsbyparksskolan har liksom övriga skolor i Täby kommun deltagit i ett hälsoprojekt. Aktiviteter i projektet var bl.a. schemalagda promenader och olika rörelsepass under skoltid.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att Näsbyparksskolans arbete med att skapa en trygg miljö och att förebygga, upptäcka och motverka kränkande behandling är bra. Skolan bör dock revidera sitt handlingsprogram mot kränkande behandling så att det omfattar alla typer av kränkningar av elever samt situationer då vuxen kränker elev.

I Näsbyparksskolan finns möjligheter till samverkan i klassråd och elevråd. Inspektörerna bedömer att eleverna i tidigare årskurserna har större möjligheter till inflytande över skolmiljön än eleverna i de senare årskurserna.

Det finns många goda exempel i skolan på elevernas möjligheter till inflytande över det egna lärandet. Detta varierar dock i hög grad. Inspektörerna bedömer att skolan bör förbättra elevernas möjligheter till inflytande på utbildningen.

4. Pedagogisk verksamhet och undervisning

Arbetet för att nå de nationella målen för utveckling och lärande skall främst utformas av eleverna och personalen. Skolan skall samverka med hemmen. Läroplanerna, andra statliga förordningar och kursplanerna ger riktlinjer för arbetet. Det finns bestämmelser om timplaner och ämnes- och kursstruktur, riktlinjer för stödinsatser, för betygssättning och utvecklingssamtal, för utbildning på arbetsplatser, en garanterad undervisningstid etc. Målen i kursplanerna ger dessutom vägledning för arbetssätten genom att beskriva vilka kunskaper, färdigheter och övrig utveckling barnen och ungdomarna skall nå.

Granskningen riktas mot hur man arbetar för att nå målen och hur man anpassar arbetet till olika behov.

Lokala mål och innehåll

Nationella kursplaner bör tolkas och konkretiseras lokalt på ett sådant sätt att det klargörs vad undervisningen skall innehålla och hur den ska utformas för att leda mot de nationellt fastställda målen. I Näsbyarks rektorsområde har man tolkat de nationella kursplanerna och formulerat lokala mål att uppnå i alla ämnen. Målen är strukturerade under de tre rubrikerna Nationella mål, Lokala mål och På vilket sätt eleven kan visa att han/hon nått målet. Inspektörerna bedömer att de lokala målen är väl genomarbetade och ligger i linje med nationella mål och riktlinjer. Vid klassrumsbesök i de senare årskurserna kunde inspektörerna dock inte se att undervisningen systematiskt planerades och genomfördes utifrån de lokala målen. Några lärare uttryckte att det är omständligt att sammanjämka nationella och lokala måldokument när de planerar undervisningen samt att avstämning mot målen ofta sker i efterhand. Bäst överensstämmelse mellan mål och moment i undervisningen finner inspektörerna i arbetslaget 4–5.

Organisering av undervisningen och tidsanvändningen

Näsbyparksskolan presenterar sig som en skola där man prioriterar goda kunskaper i alla ämnen. På schemat finns särskilda lektioner (fördjupning och elevtid) där eleverna har möjligheter att fördjupa och bredda sina kunskaper, efter behov och intressen.

De nationella kursplanerna anger inte arbetssätt, organisation eller metoder. Det är rektor som skall besluta om fördelning av elever i klasser och grupper samt besluta om schema för undervisningen. Den mesta undervisningen på Näsbyparksskolan sker i sammanhållna, åldershomogena klasser, men vid vissa lektioner organiseras grupper inom en årskurs. Så sker till exempel i matematik, där eleverna arbetar på olika nivåer. Den schemalagda elevtiden (se nedan) skall, enligt skolledningen, ses som organisation utifrån elevernas behov.

Varje skola har rätt att med oreducerad garanterad undervisningstid, som skolans val, minska antalet timmar i timplanen för ett ämne eller ämnesgrupp med högst 20 procent. I Näsbyparksskolan har man som skolans val lagt två schema-

lagda 60-minuterslektioner i veckan som man kallar elevtid. Då har eleverna möjlighet att ”hämta upp missad tid efter sjukdom, befästa kunskaper eller läsa inför prov och få snabb hjälp om frågor uppstår” enligt skolans arbetsplan. Under elevtids-lektionerna är endast sex lärare schemalagda som handledare. Skolan uppger att för att få den garanterade undervisningstiden måste alla elever i årskurs 6–9 (341 st) närvara vid en av elevtidslektionerna. Ingen närvarokontroll görs dock vid elevtiden, och de elever som inte har några problem med skolarbetet får arbeta hemma. De elever som arbetar hemma behöver inte redovisa hur de använt tiden och flera elever som inspektörerna samtalade med uppger att de ser på elevtiden som ledig tid. Elever som riskerar att inte nå målen, uppmanas att närvara båda elevtidslektionerna. Enligt grundskoleförordningen skall undervisningstid vara ”arbete som planerats av lärare och elever tillsammans och som eleverna utför under lärares ledning”. Inspektörerna bedömer att genom skolans organisation med så kallad elevtid finns risk för att garanterad undervisningstid inte uppnås, vilket skall åtgärdas.

Förutom de två elevtidslektionerna i veckan läses alla klassers scheman ytterligare en eftermiddag av ett pass som kallas fördjupning och avses utgöra Elevers val. De tre låsta eftermiddagarna och skolans policy att inte lägga några håltimmar på schemat, enligt önskemål från eleverna, har medfört att några klasser har fått skoltiden ojämnt fördelad över veckans dagar. Enligt grundskoleförordningen skall elevernas skolarbete förläggas måndag till fredag och vara så jämnt fördelat över dessa dagar som möjligt. Inspektörerna bedömer att den ojämnt fördelade tiden för berörda klasser bör rättas till.

Skolans schemaläggare uppger att schemat är ”kompromissernas kompromiss”, eftersom det är så många önskemål från lärarna och andra faktorer att ta hänsyn till. Inspektörerna bedömer att rutinerna för schemaläggningen bör utvecklas. Timplan och föreskrifter om garanterad undervisningstid för eleverna skall vara utgångspunkt.

Vid inspektionen framkommer att skolans samarbete med yrkeslivet och samhället utanför skolan är bra. Studiebesök genomförs och flertalet elever har praktisk arbetslivsorientering (PRAO) i årskurs 8 och 9. Många elever ordnar egna praktikplatser.

Individualisering och stöd

Undervisningen skall anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Därför kan undervisningen aldrig utformas lika för alla. Den skall med utgångspunkt i elevernas bakgrund, språk, tidigare erfarenheter, och kunskaper främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling. Skolan har ett särskilt ansvar för de elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildningen. Inspektörerna bedömer att Näsbyarksskolan har en god beredskap och organisation för att fånga upp elever som behöver stöd. Åtgärdsprogram skrivs för de elever som riskerar att inte nå målen. I åtgärdsprogrammen beskrivs elevens starka sidor samt mål på kort och lång sikt. Vidare anges tydligt ansvarsfrågor och tidpunkt för uppföljning. Näsbyarksskolan har även ett dokument med rubriken Åtgärdsprogram vid risk för sänkning av betyg vårterminen i år 9, vilket har ett annat innehåll än de vanliga åtgärdsprogrammen. Denna rubrice-

ring finner inspektörerna vara mindre lämplig, eftersom termen åtgärdsprogram har en särskild betydelse i författningarna.

Elevstödsgruppen, som består av biträdande rektor, skolsköterska, skolpsykolog och specialpedagoger, skall enligt rektorsområdets elevstödsplan följa elevernas utveckling från förskoleklass till årskurs 9. Inspektörerna finner att arbetet i elevstödsgruppen fungerar väl.

I Näsbyparksskolan finns en kommungemensam särskild undervisningsgrupp för elever med långsam inlärningstakt i årskurs 6–9. Klassen har nästan all sin undervisning i ett eget klassrum, och med egna lärare. Klassen har schemalagda lektioner i slöjd, idrott, musik och bild och under övrig skoltid prioriteras undervisning i svenska, matematik och engelska. Inspektörerna finner oklarheter angående grunden för begränsning till några ämnen och hur elevernas anpassade studiegång har beslutats (se s. 13).

Arbetssätt och arbetsformer

Lärarna skall sträva efter att i all undervisning balansera och integrera kunskaper i olika former kunskapsformer enligt läroplanen, såsom fakta, färdigheter, förståelse och förtrogenhet. Utforskande, nyfikenhet och lust att lära skall utgöra en grund för undervisningen. De nationella kursplanerna lägger fast de kunskapskvaliteter som undervisningen skall utveckla och anger därmed en ram inom vilken val av stoff och metoder skall göras lokalt. På varje skola och i varje klass skall lärare tolka de nationella kursplanerna och tillsammans med eleverna planera och utvärdera undervisningen med utgångspunkt i elevernas förutsättningar, erfarenheter, intressen och behov. Viss vägledning för val av arbetssätt finns i kursplanernas beskrivningar av ämnets karaktär och uppbyggnad. Inspektörerna finner att i Näsbyparksskolan är elevernas möjligheter att förvärva de olika kunskapskvaliteter som uttrycks i läroplanen och kursplanerna i hög grad är beroende av lärarnas uppläggning av undervisningen vilket varierar i hög grad.

Vid klassrumsbesök upplevde inspektörerna flera goda exempel på kreativa, undersökande, problembaserade arbetssätt. Detta var vanligare i de tidigare årskurserna än i de senare. Det var också vanligare i de praktiskt-estetiska ämnena än i de teoretiska. Vid några besökta SO-lektioner tränade eleverna att identifiera, värdera och bearbeta information samt att på olika sätt redovisa vad de kommit fram till. Vid några NO-lektioner arbetade eleverna undersökande och laborativt. Inspektörerna fann dock, vid flertalet klassrumsbesök, att de vanligast förekommande arbetsuppgifterna är skriftliga och reproducerande. Det är till exempel vanligt att eleverna löser uppgifter genom att skriva av lärobokstext eller text ur andra källor. Variationer när det gäller organisation av lärandet, lärares kunskapssyn och arbetssätt är stora. Undervisningen bör i högre grad inriktas på olika kunskapsformer enligt läroplanen, såsom fakta, färdigheter, förståelse och förtrogenhet.

Uppdelningen i ämnen är ett sätt att organisera utbildningens innehåll, men i kursplanerna beskrivs att avsikten inte är att skapa gränser mellan ämnena. Samverkan mellan ämnen är nödvändig för att möjliggöra en allsidig och meningsfull kunskapsutveckling i enlighet med läroplanens värdegrund, mål och riktlinjer. Flera intervjuade lärare framhåller att man har fått bättre möjligheter

till problembaserade, ämnesövergripande undervisning med den nya arbetslagsorganisationen. Några lärare är dock tveksamma till ett sådant arbetssätt och de hade helst sett att arbetslagen hade organiserats ämnesvis. Inspektörerna finner att en framtidsytande diskussion pågår, och att det i den finns en strävan att ta tillvara olika lärares erfarenhet och idéer.

Inspektörerna finner ett gott exempel på individanpassning i Näsbyparksskolan, i det att elever som nått målen för grundskolan i matematik, har möjlighet att läsa gymnasieskolans A-kurs i matematik. Enligt intervjuade elever är dock det vanligaste sättet att individanpassa, att elever som arbetar långsammare får ett mindre beting inom samma arbetsområde och att de som arbetar snabbare får fler arbetsuppgifter.

Utvecklingssamtal

Inspektörerna bedömer att elever och föräldrar har god tillgång till information om verksamheten på klass- och skolenivå. Intervjuade föräldrar som har barn i olika klasser uppger dock att det kan vara olika mellan klasserna. I flertalet klasser har eleverna planeringskalendrar där veckans arbete ska planeras, utvärderas och kommenteras. Vid inspektionen framkommer att kalendrarna användes i olika stor utsträckning i klasserna.

Läraren, eleven och elevens vårdnadshavare skall träffas minst en gång varje termin för utvecklingssamtal och där samtala om hur elevens kunskapsutveckling och sociala utveckling bäst kan stödjas. Informationen bör grunda sig på en utvärdering av elevens utveckling i relation till målen i läroplanen och i kursplanerna, samt tydliggöra vilka insatser som behövs för att eleven skall nå målen. Inspektörerna bedömer att utvecklingssamtalen genomförs på ett bra sätt och i rätt omfattning. Föräldrar och elever uppger vid intervju att de är nöjda med den information som ges vid utvecklingssamtalen. De svårigheter som föräldrar haft att förstå vad deras barn egentligen skall lära sig (mål och betygskriterier) skall enligt skolledningen åtgärdas under läsåret (se s. 6).

Utvärdering av lärandet, bedömning och betygssättning

I de nationella kursplanerna finns anvisningar angående vilken inriktning bedömningen av elevernas kunskaper i olika ämnen skall ha och vilka kunskapskvaliteter som skall bedömas. Vid inspektionen framkommer att Näsbyparksskolan använder kvalitativa bedömningsgrunder i enlighet med kursplanerna, men elever uppger att även kvantitativa bedömningar förekommer. Den vanligaste metoden för utvärdering och bedömning är enligt eleverna skriftliga inlämningsuppgifter och prov av olika slag. Lärarna uppger att elevernas kunskaper även bedöms utifrån hur de arbetar under lektionerna och på muntliga redovisningar.

Näsbyparksskolan genomför nationella prov både i årskurs 5 och 9. Proven i årskurs 9 skall bl.a. ses som ett stöd för betygssättningen, men någon systematisk korrelering mellan resultaten och betyg görs inte i Näsbyparksskolan. Lärare uppger att proven används som ett slags värdeomätare på vad eleverna kan vid en viss tidpunkt och att de indikerar vad eleverna bör arbeta vidare med.

Vid inspektionen framkommer att lärarnas förväntningar på eleverna är höga och att bedömningsgrunder och betygskriterier redovisas tydligt. I de årskurser

där betyg sätts är det vanligt att elev och lärare diskuterar elevens möjligheter att nå vissa betyg. Intervjuade elever uppger att lärarna ofta uppmanar dem att satsa på högre betyg men också att lärarna är stränga i sin betygssättning. I Täby kommun har man enligt rektor nätverksträffar med ämnesrepresentanter från olika skolor, där bl.a. betyg kan diskuteras. Nätverksträffarna uppges av lärarna ha fungerat olika bra för olika ämnen och vid tiden för inspektionen förekom inga sådana träffar. Inspektörerna bedömer att skolans arbete med att säkerställa en rättvis och likvärdig betygssättning bör utvecklas.

Inspektörerna finner ett gott exempel i skolans planerade arbete med att ta fram exempel som skall vara till hjälp för elever och föräldrar att tolka betygskriterier i olika ämnen. Skolledningen menar att detta arbete också skall ses som en form av kvalitetssäkring av undervisningen. Behöver till exempel arbetssätt och innehåll i undervisningen anpassas för att eleverna ska nå målen?

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att kvaliteten på det pedagogiska arbetet på Näsbyarksskolan i många delar är mycket god. Variationer när det gäller organisation av lärandet, lärares kunskapssyn och arbetssätt är dock stora. Undervisningen bör i högre grad inriktas på olika kunskapsformer enligt läroplanen, såsom fakta, färdigheter, förståelse och förtrogenhet.

Inspektörerna finner att avsikten med elevtiden överensstämmer med mål i läroplanen. Skolans organisation gällande elevtid riskerar dock att den garanterade undervisningstiden inte uppnås och därmed uppfylls inte författningarnas krav gällande elevens rätt till lärarledd undervisning vilket skall åtgärdas.

På grund av låsta schemapositioner för hela skolan har några klasser fått skoltiden ojämnt fördelad över veckans dagar. Inspektörerna bedömer att undervisningstiden bör ges en jämnare fördelning över veckan.

Rutinerna för schemaläggning bör utvecklas så att timplan och garanterad undervisningstid för eleverna är utgångspunkt.

Inspektörerna bedömer även att skolans arbete med att säkerställa en rättvis och likvärdig betygssättning bör utvecklas.

5. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Kommunerna har ett övergripande ansvar för förskoleverksamheten, skolbarnsomsorgen och skolan på lokal nivå. Kommunerna är också huvudmän för de flesta verksamheterna. Läroplanerna lägger tydliga ansvarsområden på rektor och personal för skolornas inre organisation och arbete. Sammantaget har dessa skyldighet att se till att rätten till utbildning och till att nå nationella mål tillgodoses.

Frågor som behandlas vid inspektionen är exempelvis om verksamheten har en ledning enligt de nationella bestämmelserna, hur denna fungerar i praktiken och om det finns system för att säkra och förbättra kvaliteten i utbildningen samt värna enskilds rättsäkerhet.

Efter ett antal år med flera byten av skolledning finns nu en ny rektor och en biträdande rektor på plats. Båda har pedagogisk utbildning. Vid inspektionen framkommer att rektor och biträdande rektor har god kännedom om och kontroll över det pedagogiska arbetet, och inspektörerna bedömer att de organisatoriska förändringarna och den kompetensutveckling av arbetslagen som ge-

nomförts är gynnsamma åtgärder för utveckling av det pedagogiska arbetet. Från en tidigare organisation, med personalen indelad i ämnesarbetslag, har skolledningen nu organiserat arbetslagen så att lärare med olika ämneskompetens följer de klasser de undervisar i under flera år.

Som pedagogisk ledare och chef för lärarna och övrig personal i skolan har rektorn det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas på att nå de nationella målen. För genomförandet av de fastställda målen för utbildningen skall det finnas en lokal arbetsplan. Rektor skall besluta om arbetsplanen och den skall utarbetas under medverkan av lärare och övrig personal samt företrädare för eleverna och deras vårdnadshavare. Inspektörerna finner att arbetsplanen för Näsbyparks rektorsområde är mycket kortfattad och endast innehåller tre prioriterade mål. Inspektörerna bedömer att skolplanen i nuvarande utformning omöjligen kan fungera som underlag för styrning av ett mål-inriktat arbete. Lärarna uppger att arbetsplanen inte heller används vid organisation av verksamheten eller vid planering av undervisningen. Varken elever eller föräldrar har varit delaktiga i framtagandet av arbetsplanen. Inspektörerna bedömer att skolans arbetsplan bör utvecklas så att det tydligare framgår hur skolan avser arbeta med elevernas lärande för att nå målen för utbildningen.

Rektorn ansvarar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen. Skolornas årliga kvalitetsredovisning skall vara ett led i den kontinuerliga uppföljningen och redovisningen av verksamheten. Den skall innehålla en bedömning av i vilken mån de nationella målen för utbildningen har uppnåtts och en redogörelse för vilka åtgärder skolan avser att vidta om målen inte uppnåtts. Den kvalitetsredovisning som redovisar förra årets arbete i Näsbyparks rektorsområde beskriver inte mål, måluppfyllelse och resultat utifrån nationella mål för de båda skolorna. Ett antal åtgärder som skall genomföras beskrivs dock, men dessa återkommer inte i den kortfattade arbetsplanen. Inspektörerna bedömer att kvalitetsarbetet och relationerna mellan mål, genomförande, uppföljning, utvärdering, förbättringsåtgärder och kvalitetsredovisning bör utvecklas och särskilt kvalitetsredovisningens roll som instrument för att utveckla verksamheten.

Rektorn har ett särskilt ansvar för rättssäkerheten i skolan. Vid inspektionen framkommer att kontroll av skolplikt och närvaro är tillfredsställande, undantaget elevtid (se s. 8). Vidare att rutiner kring formella beslut gällande anpassad studiegång i den särskilda undervisningsgruppen är oklara (se s. 9) samt att det finns brister i gällande rutiner för handhavande av betygskatalogen. I skolans betygskatalog finns ett antal strykningar och korrigeringar utan signering och utan beslut av rektor. Dessa brister bör rättas till och rutiner utvecklas.

För beslut i elevvårdsfrågor skall det finnas en elevvårdskonferens för rektorns arbetsområde. I elevvårdskonferensen skall som ledamöter ingå rektorn, företrädare för elevvården, och berörd klassföreståndare eller motsvarande och annan berörd personal. Vid inspektionen framkommer att rektor inte deltar vid alla elevvårdskonferenser vid Näsbyparksskolan, vilket strider mot grundskoleförordningen och måste åtgärdas.

Inspektörerna upplever att det i Näsbyparksskolan råder ett öppet klimat och att skolledningen har en uttalad vilja till att samverka med föräldrar. Intervjuade

lärare, elever och föräldrar uppger att det finns goda möjligheter att framföra synpunkter och klagomål till rektor och biträdande rektor.

Sammanfattningsvis visar inspektionen att det i Näsbyarksskolan råder ett öppet klimat och att skolledningen har en uttalad vilja till att samverka med elever, lärare och föräldrar. Inspektörerna bedömer dock att kvalitetsarbetet och relationerna mellan mål, genomförande, uppföljning, utvärdering, förbättrings-åtgärder och kvalitetsredovisning bör utvecklas och därvid särskilt kvalitetsredovisningens roll som instrument för att utveckla verksamheten.

Skolans arbetsplan bör utvecklas så att det tydligare framgår hur skolan avser arbeta med elevernas lärande för att nå målen för utbildningen.

Skolan bör förbättra elevernas och föräldrarnas delaktighet i arbetet med arbetsplanen.

Anpassning av elevernas studiegång i särskild undervisningsgrupp bör klargöras.

Handhavandet av betygskatalog bör utvecklas för att tillgodose kraven på en rättssäker dokumentation.

6. Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning

Lika tillgång till utbildning, oberoende av kön, geografisk hemvist samt sociala och ekonomiska förhållanden, är en grundprincip för det offentliga skolväsendet. Barn- och ungdomsutbildningen omfattar förskoleklassen, grundskolan, den obligatoriska särskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Det skall finnas lika möjligheter till utbildning för barn och ungdomar med olika funktionsnedsättningar och möjligheter till utbildning i särskilda utbildningsformer. Inom skolformerna skall det också finnas olika möjligheter för eleverna att individuellt göra val av ämnen, program, inriktningar och kurser. En skola kan, enligt skollagen, profilera sig för att tillgodose olika elevers behov eller öka elevernas motivation för lärande.

Granskningen gäller om det finns tillgång till utbildning i den omfattning och med den valfrihet som anges i de statliga bestämmelserna. Även informationen om möjligheter till olika val av fördjupning, kurser, skolor och utbildningsvägar behandlas.

I timplanen för grundskolan anges ett visst antal timmar för Elevers val. Undervisningen syftar till att fördjupa och bredda elevers kunskaper i ett eller flera ämnen. I Näsbyarksskolan organiseras elevers val en timme i veckan och kallas fördjupning på schemat. Vid inspektionen framkommer att under den timmen erbjuds eleverna att välja ur ett allsidigt urval av ämnen, vilket är i överensstämmelse med författningarnas krav.

Elever med annat modersmål än svenska skall erbjudas undervisning i modersmålet. Vid inspektionen framkommer att cirka 20 procent av eleverna i Näsbyarksskolan har ett annat modersmål än svenska och att flertalet av dem deltar i modersmålsundervisning. Vidare får de elever som väljer undervisning i svenska som andraspråk sådan undervisning.

Som språkval skall eleverna erbjudas minst två av språken franska, spanska och tyska. Inspektörerna finner att organisationen av språkval i Näsbyarksskolan är tillfredsställande. Skolan har dock anledning att analysera och motverka de många avhopp från språkundervisningen i senare årskurser.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att tillgång till och organisation av språkval, elevens val, svenska som andraspråk samt modersmålsundervisning är god.

7. Resurser

Huvudmannen och skolans ledning beslutar hur och med vilka resurser utbildningen skall genomföras för att de lärande skall nå de nationella målen för utbildningen. I skollagen finns dock bestämmelser om några viktiga förutsättningar för att säkra kvaliteten i utbildningen. Dessa avser främst krav på personalens kompetens, tillgång till ändamålsenliga lokaler, läromedel och annan utrustning som behövs för en tidsenlig utbildning. Även principerna för resursfördelningen aktualiseras vid inspektionen.

Lärarna i Näsbyparksskolan har med få undantag utbildning avsedd för den undervisning de i huvudsak bedriver. Många av lärarna har utbildning och erfarenhet utöver grundläggande lärarutbildning. Skolledningen upplever personalens ämneskompetens och erfarenhet som en stor tillgång. Föräldrarna uppskattar personalens förmåga att skapa en trygg skolmiljö där arbetsro råder.

Under innevarande läsår genomförs ett stort antal kompetensutvecklingsinsatser för personalen. Till grund ligger en inventering av behov som personal och ledning gjort i samband med att skolan sökt EU-medel.

Inspektörerna finner att skolan är väl försedd med undervisningsmateriel och läromedel av olika slag. Skolan har en ny datasal med 28 datorer. Det finns även datorer i klassrummen. För undervisning i idrott, bild, musik, slöjd och hemkunskap finns välutrustade salar. I skolans lokaler finns även ett kommunalt filialbibliotek, som skolans elever flitigt nyttjar. Detta är en stor tillgång för skolan och samarbetet med bibliotekarierna fungerar bra.

Inspektörerna bedömer att elever med fysiska funktionshinder skulle ha svårigheter att klara skolgång i Näsbyparksskolan. Lokalerna är spridda på flera hus och flera våningar. Hiss finns bara i huvudbyggnaden och ramper saknas.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att skolans resurser för att genomföra utbildningen så att nationella mål nås är tillräckliga. Tillgången till kompetent personal, ändamålsenliga lokaler, läromedel och utrustning är tillfredställande.

Sammanfattande bedömning

Inspektörerna bedömer att verksamheten i Näsbyarksskolan övergripande är av god kvalitet.

Det finns dock behov av förbättringsinsatser inom följande områden:

Kunskaper

- Skolan bör analysera elevernas kunskapsresultat, bland annat utifrån förväntade värden enligt SALSA och hur resultaten förändrats över tiden.

Arbetsmiljö och delaktighet

- Elevernas möjligheter till inflytande över det egna lärandet varierar i hög grad. Skolan bör förbättra elevernas möjligheter till inflytande på utbildningen.
- Handlingsprogrammet mot kränkande behandling bör revideras så att det innefattar alla former av kränkande behandling och även omfattar situationer då vuxen kränker elev.

Pedagogisk verksamhet och undervisning

- Undervisningen bör i högre grad inriktas på olika kunskapsformer enligt läroplanen, såsom fakta, färdigheter, förståelse och förtrogenhet.
- Undervisningstiden bör ges en jämnare fördelning över veckan.
- Rutinerna för schemaläggning bör utvecklas så att timplan och garanterad undervisningstid för eleverna är utgångspunkt.
- Rutinerna för schemaläggningen bör utvecklas. Timplan och föreskrifter om garanterad undervisningstid för eleverna skall vara utgångspunkter
- Skolans arbete med att säkerställa en rättvis och likvärdig betygssättning bör utvecklas.

Styrning, ledning och kvalitetsarbete

- Skolans arbetsplan bör utvecklas så att det tydligare framgår hur skolan avser arbeta med elevernas lärande för att nå målen för utbildningen.
- Skolan bör förbättra elevernas och föräldrarnas delaktighet i arbetet med arbetsplanen.
- Kvalitetsarbetet och relationerna mellan mål, genomförande, uppföljning, utvärdering, förbättringsåtgärder och kvalitetsredovisning bör utvecklas och därvid särskilt kvalitetsredovisningens roll som instrument för att utveckla verksamheten.
- Handhavandet av betygskatalog bör utvecklas för att tillgodose kraven på en rättssäker dokumentation.
- Anpassning av elevernas studiegång i särskild undervisningsgrupp bör klargöras.

Det finns också sådana brister i verksamheten att författningarnas krav inte uppfylls. Bristerna inom nedan angivna områden skall snarast åtgärdas.

Pedagogisk verksamhet och undervisning

- Genom skolans organisation med så kallas elevtid finns risk för att den garanterade undervisningstiden inte uppnås (1 kap. 2 § grundskoleförordningen).

Styrning, ledning och kvalitetsarbete

- Rektor är inte ledamot av konferensen (3 kap. 4 § grundskoleförordningen).

Datum	Ort
2005-09-02	Stockholm

Ingrid Åsgård
Monica Norberg